

# A VALÓ FŐNÉVI CSOPORTOKBAN VALÓ HASZNÁLATÁRÓL<sup>1</sup>

LACZKÓ TIBOR (KLTE)

## 1. Bevezetés<sup>2</sup>

Ebben a tanulmányban vázlatosan bemutatom, hogyan lehet elméleti szempontból kielégítően jellemezni a lexikai-funkcionális grammatika (LFG) keretében a *való* „jelzősítő” elemet. Először röviden áttekintem az eddigi „hagyományos” és generatív leírásokat, és rámutatok arra, hogy miért problematikusak. Ezután ismertetem az LFG azon tulajdonságait, amelyeket az elemzésben fel kívánok használni. Ezt követi az új megközelítési mód tárgyalása. A dolgozatot összefoglaló megjegyzések zárják.

### 1.1. A való használatának eddigi leírásai

A magyar főnévi csoport jól ismert jellemzője, hogy alaptagja (generatív szóhasználattal: feje) általában a legjobboldalibb elem a szerkezetben, tehát mind a kötelésző, mind a szabad bővítmények megelőzik a fejet.<sup>3</sup>

Az is közismert tény, hogy a fej előtti bővítményeknek legtöbbször a jelzői funkciót betöltő szófaji kategóriákba kell tartozniuk; tehát tipikusan számnevek, melléknevek és melléknévi igenevek (esetleges saját bővítményüket is maguk elé rendelve) módosíthatják a fejet.

- (1) a. a büszke fiú
- b. a kalapjára büszke fiú

---

<sup>1</sup>Ez a tanulmány Laczkó (1995) átdolgozott magyar nyelvű változata.

<sup>2</sup>Köszönetet mondok Farrell Ackermannak, Joan Bresnannak, Komlósy Andrásnak, Chris Manningnek, Chris Piñónnak, Peter Sellsnek és Szabolcsi Annának e munka korábbi változataihoz fűzött tanulságos megjegyzéseikért, továbbá az 1994-ben Szegeden megrendezett *Second International Conference on the Structure of Hungarian* című konferencián elhangzott angol nyelvű előadás közönségének és a jelen kötet alapjául szolgáló, *A magyar nyelv leírásának újabb módszerei* című konferencián elhangzott magyar nyelvű előadás közönségének a további hasznos észrevételeikért. A dolgozatban maradt hibákért természetesen egyedül engem terhel a felelősség. Kutatásaimat részben a Soros Alapítvány és a stanfordi Center for the Study of Language and Information támogatta, amiért ezúton is köszönetemet fejezem ki.

<sup>3</sup>Az is megjegyzendő azonban, hogy bár korábban is akadt rá példa, manapság egyre inkább terjed néhány határozói bővítménytípus (elsősorban vonzat) hátravetése – változatlan határozói formában – bizonyos meglehetősen jól körülhatárolható esetekben, pl. *Leleplezték a tábornokok összeesküvését a király ellen* (vö. Grétsy – Kovalovszky 1980: (1179–83) és Szabolcsi – Laczkó (1992)).

- (2) a. a nevető fiú  
b. a kalapján nevető fiú

A fej előtti határozói bővítményeket tehát általában „jelzősíteni” kell: melléknévi vagy melléknévi igeneves szerkezetbe kell „ágyazni” őket.<sup>4</sup>

- (3) a. \*az asztal alatt kalap  
b. az asztal alatti kalap  
c. az asztal alatt lévő kalap
- (4) a. \*a ládában kalap  
b. \*a ládabani kalap  
c. a ládában lévő kalap

Alapvetően ugyanezek a szabályok vonatkoznak a deverbális főnévi predikátumokra is.<sup>5,6</sup>

- (5) Tegnap ebéd után Edit váratlanul megérkezett Budapestre.
- (6) a. Edit váratlan megérkezése  
b. Edit tegnapi megérkezése  
c. Edit ebéd utáni megérkezése  
d. Edit ebéd után való megérkezése  
e. Edit Budapestre való megérkezése

#### 1.4. A *való* használatának szabályai

Szabolcsi megfigyelései alapján Szabolcsi–Laczkó (1992) az igéből képzett főnevekre és a *való* elem használatára vonatkozóan – a generatív nyelvészeti kutatások újabb eredményeit figyelembe véve<sup>7</sup> – a következő általánosításokat teszi. Az igék eredeti jelentését a legteljesebben megőrző képzett főneveknek két alapvető típusa külö-

<sup>4</sup>Az önmagában is izgalmas elméleti kérdés, hogy miért van szükség a jelzősítésre. Ha elfogadjuk a kormányzás és kötés elméletnek azt a tételét, hogy a négy legfontosabb szófaji kategória [ $\pm V$ ] (igei) és [ $\pm N$ ] (főnévi) jegyekkel a következő módon jellemezhető: V (ige): [ $+V, -N$ ]; N (főnév): [ $-V, +N$ ]; A (melléknév): [ $+V, +N$ ]; P (névutó) [ $-V, -N$ ], akkor Chris Piñón javaslata alapján (személyes közlés) azt az általánosítást tehetjük, hogy valamilyen oknál fogva a magyar főnévi csoportban a fejet csak [ $+V$ ] jegyű kifejezések (melléknévek és igenevek) előzhetik meg.

<sup>5</sup>Bizonyos esetekben az igéből képzett főnevek előtti határozói vonzatok jelzősítése elmaradhat, pl. *Edit Budapestre érkezése*. Ez markáns kivételt jelent a „jelzősítési szabály” alól. Ennek a jelenségnek a részletes tárgyalását nyújtják a következő tanulmányok: Laczkó (1985), Laczkó (1992), Szabolcsi–Laczkó (1992) és Szabolcsi (1994) (a főnévi csoportok korábbi leírásai adósak maradtak az összefüggések feltárásával). Laczkó (1992) is és Szabolcsi (1994) is amellett érvel – jöllehet eltérő elméleti keretben – hogy ilyen esetekben a főnévképző hatókörében nemcsak a puszta ige, hanem annak a határozói vonzata is benne van, ezért nem vonatkozik rá a fentebb megfogalmazott általánosítás.

<sup>6</sup>A *lévő* és a *való* közötti különbségről ld. alább.

<sup>7</sup>Vö. Grimshaw (1990).

níthető el. A *tény*, *cselekvés* jelentésű és az *eredmény* jelentésű típus. Grimshaw (1990) nyomán ebben a dolgozatban az előbbire a *tény*, *komplex esemény* elnevezést, az utóbbira az *esemény*, *eredmény* terminust fogom használni.

A) A *tény*, *komplex esemény* jelentésűek argumentumszerkezettel rendelkeznek, és argumentumaikat ugyanolyan mértékben kötelező kifejezni, mint a képzés benmenetélül szolgáló igékéit.<sup>8</sup> Az ilyen főnevek túlnyomó többsége *-ás/-és* képzős. Vö.:

- (7)
- a. A professzor levizsgáztatta a hallgatót.
  - b. \*a levizsgáztatás
  - c. \*a professzor levizsgáztatása
  - d. a hallgatónak a (professzor által való) levizsgáztatása
  - e. \*a hallgatónak a (professzor által való) levizsgáztatásai

Természetesen (7c) csak abban az értelemben elfogadhatatlan, hogy a professzor vizsgáztatott le valakit. Amint arra a zárójel utal (7d)-ben, a vizsgáztatót nem szükséges kifejezni a főnévi csoportban (ld. a 8. lábjegyzetet). (7e) pedig arra példa, hogy a *tény*, *komplex esemény* jelentésű főnevek általában nem többesíthetők.

B) Az *esemény*,<sup>9</sup> *eredmény* jelentésű főneveknek nincs argumentumszerkezetük, pl. *vizsga*.<sup>10</sup> Következésképpen argumentumaik sem lehetnek, csupán szabadon elhagyható módosítóik. Vessük össze (7b–e) és (8a–d) példáit!

- (8)
- a. a vizsga
  - b. a professzor vizsgája
  - c. a hallgató vizsgája ~ \*a hallgatónak a professzor általi vizsgája
  - d. a hallgató vizsgái

(8a) azt szemlélteti, hogy az *esemény*, *eredmény* jelentésű főneveknek nincs kötelező bővítményük. (8b) – (7c)-vel ellentétben – a természetesebb „a professzort vizsgáztatja/vizsgáztatta valaki” értelmezés mellett megengedi „a professzor vizsgáztat(ott) valakit” olvasatot. A birtokos funkciójú főnévi csoport a következő általánosítással jellemezhető. Ha *tény*, *komplex esemény* jelentésű főnévi fejjel együtt használjuk, akkor kötelezően e főnévi predikátum egy bizonyos argumentumát kell kifejeznie. Ha

<sup>8</sup>Ha a főnévi csoportban nem jelenik meg egy egyébként kötelezőnek tekintett argumentum, akkor feltételezésünk szerint fonetikailag ki nem fejezett névmási elemmel állunk szemben. Ilyen argumentum például az „énekítő” a következő mondatokban: *János elkezdte az éneklést ~ János elkezdte a dal éneklését.*

<sup>9</sup>Ebben a dolgozatban nincs lehetőség a pl. Grimshaw (1990) által alkalmazott *esemény ~ komplex esemény* kategóriák részletes tárgyalására. Elegendő, ha a *vizsga* és a *levizsgáztatás* szavakat állítjuk szembe egymással, hiszen az előbbi kiváló példája az eseményeknek, eredményeknek, míg az utóbbi a komplex eseményeknek.

<sup>10</sup>A helyzetet bonyolítja, hogy gyakran *-ás/-és* képzős főnév is kifejezhet eseményt, eredményt. Nem ritkán az is előfordul, hogy ugyanannak a főnévnek a *tény*, *komplex esemény*, illetve *esemény*, *eredmény* értelmezése a szövegkörnyezettől vagy az adott szituációtól függ. Erre alább látunk majd példát.

viszont esemény, eredmény jelentésű főnévi fejjel fordul elő, akkor gyakorlatilag bármilyen argumentumszerű<sup>11</sup> vagy szabad módosító elemet kifejezhet a birtokos főnévi csoport. Az argumentumszerű típust jól érzékelteti (7c) és (8b) összevetése, míg (9) a szabad módosítói viszonyra szolgáltat jó példákat.

- (9) a. \*ez a nap levizsgáztatása volt  
b. ez a nap vizsgája volt

Látható, hogy az esemény, eredmény jelentésű főnevekkel tetszőleges szemantikai kapcsolatban lévő főnévi csoportok is kaphatnak birtokos funkciót (9b), és ez egyáltalán nem jellemző a tény, komplex esemény jelentésű fejet tartalmazó főnévi csoportok birtokosaira (9a).

Az eddig elmondottakból világosan kitűnik (és a 10. lábjegyzet is utal rá), hogy az itt vázolt megközelítés szerint ugyanaz a főnévi forma sok esetben argumentumszerkezettel rendelkező tény, komplex esemény jelentésű predikátumként vagy esemény, eredmény jelentésű, argumentumszerkezet nélküli főnévként is értelmezhető. A kétféle funkció elkülönítését a főnévnek az adott szövegkörnyezetben való viselkedése alapján végezhetjük el. Jó támpontot ad az, hogy milyen jelentésű birtokos főnévi csoporttal fordulhat elő a kérdéses főnévi fej. A más nyelvekre és a magyarra vonatkozó megfigyelések szerint viszonylag jó eredménnyel szolgál annak megvizsgálása, hogy a főnév többesíthető-e vagy sem. Ha igen, akkor az esemény, eredmény típusú használat valószínűsíthető (vö. (10a) és (10b)), illetve egy egyébként kétértelmű főnévhez a többes jel egyértelműen az esemény, eredmény olvasatot rendeli (vö. (10c) és (10d)<sup>12</sup>):

- (10) a. \*a hallgató e heti levizsgáztatásai (tény, komplex esemény)  
b. a hallgató e heti vizsgái (esemény, eredmény)  
c. János felszólalása mindenkit meglepett.  
i. Az a tény, hogy János felszólalt ...  
ii. János rövid beszéde ... (esemény, eredmény)  
d. János felszólalásai mindenkit megleptek.  
i. \*Az a tény, hogy János többször felszólalt ...  
(tény, komplex esemény)  
ii. János rövid beszédei ... (esemény, eredmény)

<sup>11</sup>Azért kell argumentumszerű elemekről és nem argumentumokról beszélnünk, mert általánosításunk értelmében az esemény, eredmény jelentésű főneveknek nincs argumentumszerkezetük; következésképpen argumentumaik sem lehetnek. Azonban bizonyos módosító elemeik szemantikai szempontból természetesen rokoníthatók a megfelelő tény, komplex esemény jelentésű főnevek argumentumaival.

<sup>12</sup>(10c, d) példái Szabolcsi Annától származnak.

Szabolcsi–Laczkó (1992) további általánosítása, hogy a magyarban a *való* elem használata erőteljesen előhívja az egyébként kétértelmű főnév tény, komplex esemény értelmezését abban az esetben, ha egyéb „jelzősítő” eszköz is rendelkezésre állna. Vö.

- (11) a. János ebéd utáni felszólalása mindenkit meglepett.  
 i. Az a tény, hogy János felszólalt ... (tény, komplex esemény)  
 ii. János rövid beszéde ... (esemény, eredmény)
- b. János ebéd után való felszólalása mindenkit meglepett.  
 i. Az a tény, hogy János felszólalt ... (tény, komplex esemény)  
 ii. ?? János rövid beszéde ... (esemény, eredmény)
- c. János ebéd utáni felszólalásai mindenkit megleptek.  
 i. \*Az a tény, hogy János többször felszólalt ...  
 (tény, komplex esemény)  
 ii. János rövid beszédei ... (esemény, eredmény)
- d. János ebéd után való felszólalásai mindenkit megleptek.  
 i. \*Az a tény, hogy János többször felszólalt ...  
 (tény, komplex esemény)  
 ii. ??János rövid beszédei ... (esemény, eredmény)

*Egyéb jelzősítő eszköz-ön* a (nem *hová* kérdésre felelő) névutós kifejezések esetében az *-i* melléknévképző (vö. (11a, c)), személyragos főnevek és névutós kifejezések esetében két, a *való*-hoz hasonlóan szemantikailag szinte teljesen kiüresedett<sup>13</sup> igenév, a *történő* és a *történt* értendő (vö. (12c, d)), továbbá olyan szintén meglehetősen általános jelentésű igék melléknévi igenévi alakjai, amelyek az adott főnévi csoport fejével speciális kifejezéseket alkotnak (vö. (13)).

- (12) a. Edit ebéd utáni levizsgáztatása  
 b. Edit ebéd után való levizsgáztatása  
 c. Edit ebéd után történő levizsgáztatása  
 d. Edit ebéd után történt levizsgáztatása
- (13) a. ??az irodában való tárgyalások  
 b. az irodában folytatott tárgyalások  
 c. vö. tárgyalást folytat valakivel

A három legtipikusabb jelzősítő elem használatára vonatkozó általánosításokat a következőképpen fejezhetjük ki.

<sup>13</sup>A két participium közös jellemzője, hogy [+statikus] jegyű főnévi predikátummal nem egyeztethető össze. Vö. (12c, d)-t a következőképp példával: \*Jánosnak a csoporthoz történő tartozása.

- (14) a. *lévő*, V, [NP<sub>C</sub> \_\_\_] / [PP \_\_\_] nem esemény jelentésű fővevekkel  
 b. *való*, V, a) [NP<sub>C</sub> \_\_\_] (komplex) esemény jelentésű fővevekkel  
           b) [PP \_\_\_] komplex esemény jelentésű fővevekkel  
 c. *-i*, AFF<sub>(A)</sub> [P \_\_\_] + *-i* → PP-*i* a) nem eseményekkel (vö. *lévő*)  
           b) eseményekkel (vö. *való*)

A *lévő* igenév mind határozóragos fővevekkel, mind névutós kifejezésekkel összekapcsolódhat, de esemény jelentésű főveket nem módosíthatnak. Például:

- (15) a. az ablakban *lévő* virág  
 b. az ablak alatt *lévő* virág  
 c. \*a hallgatónak a tanteremben *lévő* levizsgáztatása  
 d. \*a hallgatónak a tanteremben *lévő* vizsgája

A *lévő*-t úgy elemezhetjük a legtermészetesebben mint a helyviszonyt jelölő *van* ige valódi melléknévi igenévét, habár használata némileg korlátozottabb, mint az igéé. Vessük össze (15)-öt (16)-tal!

- (16) a. A virág az ablakban *van*.  
 b. A virág az ablak alatt *van*.  
 c. A hallgató levizsgáztatása a tanteremben ??*volt*/\**van*/?*lesz*.  
 d. A hallgató vizsgája a tanteremben *volt/van/lesz*.

A *való* használatáról már esett szó.

Ami a főnévi fejjel való összeegyeztethetőséget illeti, az *-i* képző a legszélesebb körben használható jelzősítő elem, de csak névutós kifejezésekkel kapcsolódhat össze.

- (17) a. \*az ablakbani virág  
 b. az ablak alatti virág  
 c. a hallgató ebéd utáni levizsgáztatása  
 d. a hallgató ebéd utáni vizsgája

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a főnévi fej előtti jelzősítési kényszert gyakorlatilag minden eddigi leírás megfogalmazta. Szabolcsi–Laczkó (1992) általánosítása abban jelentett ehhez képest újat, hogy a *való* használatának a jellemzését lényegesen pontosította a tény, komplex esemény kategóriájával való összeegyeztethetőség szempontjának bevezetésével.

## 2. A való használatának formai kérdései

Az előző részben láttuk, hogy tipikusan milyen esetekben alkalmazható a *való* jelzősítésre. Az elemzés azonban nem állhat meg ezen a ponton. Azt is meg kell vizsgálnunk, hogy ez az elem milyen szerepet tölt be egy ilyen speciális jelzői szerkezetben. Az eddigi leírások ezen a téren vagy teljes mértékben elnagyoltak voltak (pl. a „hagyományos” megközelítések és Szabolcsi (1990)), vagy elméleti szempontból nem voltak meggyőzők (pl. (Laczkó (1990)). Ebben a részben ezt a kérdést tekintem át röviden.

### 2.1. A hagyományos felfogások

Ami a *való* használatának formai, kategoriális jellemzését illeti, igazából három elvi lehetőség közül választhatunk. A) A *lévő* mellett a *van* ige másik valódi ige-neve. B) Szemantikailag teljesen kiüresedett igenév, amely a mai magyar nyelvben csak morfológiai szempontból hozható kapcsolatba a *van*-nal: C) Képzőszerű elem, amely közvetlenül rokonítható az *-i* melléknévképzővel.<sup>14</sup>

Érdekes módon valamilyen formában mind a három értelmezési változat megjelenik a hagyományos leírásokban. Ezeknek a leírásoknak közös tulajdonsága azonban az, hogy a kérdéses elemet csak informálisan jellemzik (alapvetően csupán a felfogásuknak megfelelő elnevezés használatával) kísérletet sem téve arra, hogy az adott értelmezésnek a főnévi csoportot érintő általánosabb következményeit megvizsgálják. Lássunk néhány példát a hagyományos megközelítési típusokra!

- (18) A) Rácz 1976: igenév.  
 B) Tompa 1965: elhomályosult igenév.  
 B) + C) Grétsy–Kovalovszky 1980: képzőszerű formaszó  
 (a *van* ige elhomályosult folyamatos melléknévi igeneve).

### 2.2. Kormányzás és kötés elmélet

Ebben az elméletben egyelőre nincs kidolgozott megoldási javaslat. Erre Szabolcsi (1990) mutat rá kifejtve, hogy akkor lenne egyszerű az elemző dolga, ha a *való*-t a *van* igazi igenevének lehetne tekinteni, de ez ellen szól az a tény, hogy nincsenek igei ~ igenévi viszonyt alátámasztó megfelelések a két szó között. Például:

- (19) a. Jánosnak a székbe való belebotlása  
 b. \*János belebotlása a székbe volt.

<sup>14</sup>Vö.: az ebéd utáni megérkezés ~ az ebéd után való megérkezés.

### 2.3. Lexikai-funkcionális grammatika

Laczkó (1990) az LFG elméleti keretében a két jelzősítő elem használata között vonható párhuzamot formailag kiteljesítve a *való*-t minden lényeges szempontból ugyanolyan jellegű, a szótári komponensben működő *melléknévképzőnek* tekinti, mint az *-i* képzőt. Az *-i* és *való* képzős névutóknak (13c, d), illetve a *való* képzős esetragoknak (14c) a következő (részleges) lexikai reprezentációkat tulajdonítja.

- (20) a. az ebéd utáni felszólalás – az ebéd után való felszólalás  
 b. *után*, P  
 c. *utáni*, A  
 d. *után való*, A
- (21) a. a szobában való játék  
 b. *-ban*, P<sub>sub</sub>  
 c. *-ban való*, A<sub>sub</sub>

Annak ellenére, hogy ez a részletesen kidolgozott megoldás technikailag elfogadható, hiszen „működik” is az LFG-ben, általánosabb elméletfüggetlen morfológiai megfontolások miatt nem igazán meggyőző. A legfőbb gond az esetragok és a *való* kapcsolatának a leírásával van. Az elemzés azt feltételezi, hogy az esetrag névutói (P) kategóriájú kötött morféma, és ehhez a kötött morfémához kapcsolódik a lexikai komponensben egy szabad morféma (a *való*), és e két morféma lexikai összekapcsolódása létrehoz egy melléknévi kategóriájú kötött morfémát. Mindez morfológiai szempontból erősen megkérdőjelezhető, rendkívül kivételes folyamat, amely komoly mértékben meggyengítheti az elemzés egészének az elfogadhatóságát.

### 3. Nem igenév

Amint arról már korábban is szó volt, akkor tudnánk a legkönnyebben leírni formai, kategoriális szempontból a *való* használatát, ha feltehetnénk, hogy a *van* ige (egyik) valódi igeneve. Ennek azonban elengedhetetlen előfeltétele lenne az, hogy megfeleléseket találjunk a *való* és a *van* használata között. Tekintettel arra, hogy a *való*-t csak olyan főnévi csoportokban lehet használni, amelyeknek a feje igéből képzett (komplex) esemény jelentésű főnév, azt kell megvizsgáljunk, hogy a *van* hogyan viszonyul az ilyen főnevekhez. Nos, érdekes módon alapvetően komplementer eloszlást mutat a két szó deverbális főnevekkel való használata. A *van* elsősorban az esemény, eredmény jelentésű főneveket kedveli, és szinte soha nem fordul elő tény, komplex esemény jelentésű főnévvel, míg a *való* jellegzetesen az utóbbi főnévi típus részesíti előnyben. Mindezek alátámasztására vessük össze (19)-et és (22)-t!

- (22) a. A vizsga az irodában volt/van/lesz.  
 b. \*az irodában való vizsga



Bár ezek alól az általánosítások alól vannak kivételek (fentebb láttuk, hogy a *való* kivételesen esemény, eredmény jelentésű főnévi fejjel is állhat – ha semmilyen más jelzősítő lehetőség nincs), az a tény, hogy a *van* és a *való* eredendően eltérő deverbális főnevekkel egyeztethető össze, határozottan ellene szól annak, hogy igei ~ igenévi viszonyt tételezzünk fel a két szó között.

Elvileg természetesen mondhatnánk azt is, hogy a *való* valódi (argumentumszerkezettel rendelkező) igenév, de az a kivételes jellemzője, hogy nem felel meg neki ragozott igealak. De még ebben az esetben is komoly problémába ütköznénk, mivel nem tudnánk tartalmas argumentumszerkezetet rendelni ehhez a kivételes igenévhez. Könnyű belátni ugyanis, hogy a *való*-nak nincs beleszólása abba, hogy milyen (határozóragos) főnévi csoporttal vagy névutós csoporttal kapcsolódik össze. Ezt minden esetben a főnévi fej határozza meg. Ebből egyenesen következik az, hogy egy, a *való*-val előforduló oblikvuszi kifejezés egyáltalán nem tekinthető a *való* argumentumának. Például (23a)-ban *a vízbe* a főnévi fejnek és nem a *való*-nak az argumentuma, (23b)-ben az *ebéd után való* kifejezés szemantikailag szintén a főnévi fejhez kapcsolódik: annak a szabad határozói bővítménye és nem a *való* argumentuma vagy módosítója.

- (23) a. a kalapnak a vízbe való bedobása  
b. a virágok ebéd után való locsolása

Mindebből világosan kitűnik, hogy komoly érvek szólnak annak feltételezése ellen, hogy a *való* az általunk vizsgált használatban argumentumszerkezettel rendelkező melléknévi igenév.

#### 4. Egy új elemzés felé

A *való* használatának leírására vonatkozó három legvalószínűbb elvi lehetőség közül kettőt (a valódi igenévit és a képzőit) elvetettük. A dolgozat hátralévő részében az LFG elméleti keretében bemutatom, hogyan lehet az „elhomályosult igenévi” megközelítést a generatív nyelvleírás elveinek a tiszteletben tartása mellett is alkalmazni.

##### 4.1. Az LFG néhány általános jellemzője

Az LFG két szintaktikai szerkezetet rendel egy nyelv minden grammatikailag jól formált mondatához.

1. Összetevős szerkezetet (ö-szerkezetet), amely alapvetően az X-vonás elmélet elveit alkalmazza kiegészítve őket a csomópontokhoz kapcsolt, funkcionális egyenlőségek formáját öltő információkkal. Az ö-szerkezetet fonológiailag értelmezzük.

2. Funkcionális szerkezetet (f-szerkezetet), amely a mondatban található grammatikai viszonyokat ábrázolja. Ezt a szerkezetet szemantikailag értelmezzük.

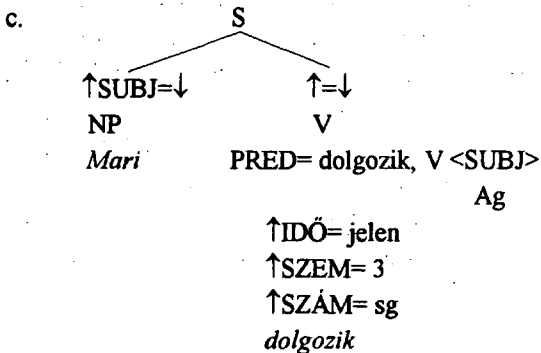
Az ö-szerkezet az egyes nyelvek „felszíni” sajátosságait jeleníti meg, míg az f-szerkezet a nyelvekre általánosan jellemző funkcionális viszonyokat ragadja meg.

Ilyen általános sajátosság, hogy a predikátumok grammatikai funkciókat rendelnek argumentumaikhoz, például a magyarban is és az angolban is – egyebek között – alanyi és tárgyi funkciót. Ennek a megragadása az f-szerkezet feladata. Az viszont, hogy ezeket a funkciókat hogyan fejezi ki az adott nyelv, lényeges eltéréseket mutat: az angol szerkezeti pozíciók, míg a magyar esetragok segítségével jeleníti meg a szóban forgó funkciókat. Az erre vonatkozó általánosításokat az ő-szerkezet rögzíti.

Az LFG klasszikus változatában a predikátumokat a szótári komponensben ún. lexikai formák képviselik. A lexikai formában egyéb információk mellett feltüntetjük a predikátum argumentumszerkezetét, amelyben a predikátum grammatikai funkciókat rendel argumentumaihoz (pl. alanyi (SUBJ), tárgyi (OBJ), oblikvuszi (OBL) stb. funkciókat).<sup>15</sup> Az LFG-ben tehát egy predikátum – a kormányzás és kötés elmélet legáltalánosabban elfogadott változatával ellentétben – már a lexikai formában meghatározza, hogy argumentumainak milyen grammatikai funkciójuk legyen.<sup>16</sup> Azt, hogy egy predikátum argumentuma a mondatban a megfelelő helyen és formában forduljon elő, az LFG-ben az biztosítja, hogy a grammatikai funkciókat a lexikai formában is és az ő-szerkezetben is kiosztjuk.

Az imént vázolt folyamatok érzékeltetésére lássunk most egy egyszerű példát!

- (24) a. Mari dolgozik.  
 b. dolgozik, V 'DOLGOZÍK <SUBJ>'  
 Ag



<sup>15</sup>Az LFG újabb változatai általában kiegészülnek egy új komponenssel, amelynek angol elnevezése *lexical mapping theory* (amit leginkább a lexikai leképezés elméletének fordíthatunk). Ezek a változatok már nem tekintik a grammatikai funkciókat tovább nem elemezhető primitív kategóriáknak, hanem még primitívebb jegyek együttesére bontják őket. A predikátumok egy-egy ilyen jegyet (és nem funkciót) rendelnek minden egyes argumentumukhoz. Azt, hogy az adott argumentum milyen grammatikai funkciót fog kapni a mondatban, a lexikai leképezés elmélete határozza meg. Tekintettel arra, hogy e tanulmány gondolatmenete szempontjából nincs jelentősége az új komponens bevezetésének, az egyszerűség kedvéért a grammatikai funkciók kiosztása szempontjából az LFG klasszikus változatát mutatom be röviden.

<sup>16</sup>A kormányzás és kötés elméletben a grammatikai funkciók (szerkezeti pozíciók alapján) származtatott kategóriák.

(25)

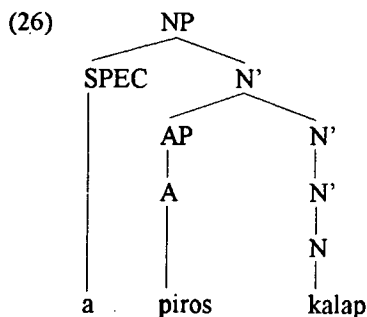
SUBJ	[ PRED Mari ESET nom ]
PRED	dolgozik, V <SUBJ> Ag
IDŐ	jelen
SZEM	3
SZÁM	sg

A (24a)-ban található mondatot a következőképpen elemezhetjük. Predikátumának a leegyszerűsített lexikai formáját (24b) adja meg. Azt fejezi ki, hogy a *dolgozik* ige egy egyargumentumú predikátum, amely az ágensi thematikus szerepet és az alanyi (SUBJ) grammatikai funkciót rendeli ehhez az argumentumhoz. (24c) mutatja a (leegyszerűsített) ö-szerkezetet, amelyből a megfelelő derivációs eljárással a (25)-ben látható f-szerkezet hozható létre. (24c)-ben a csomópontokhoz kapcsolódó funkcionális egyenlőségek két alapvető fajtájára is találunk példát. A  $\uparrow\text{SUBJ}=\downarrow$  azt jelenti, hogy az a kifejezés amelyhez ezt az egyenlőséget kapcsoltuk, alanya annak a nagyobb szerkezeti egységnek (esetünkben a mondatnak), amelyet a  $\uparrow\text{SUBJ}=\downarrow$  csomópontot közvetlenül domináló S csomópont fejez ki. Ezt az egyenlőségtípust általánosítva a következőképpen jellemezhetjük:  $\uparrow G=\downarrow$  (ahol G a grammatikai funkció rövidítése). Tehát az a csomópont, amelyhez az adott egyenlőség kapcsolódik, az őt domináló csomópont által képviselt kifejezésben a G grammatikai funkciót tölti be.  $\uparrow=\downarrow$  pedig a „fej” funkciót jelöli. A következőképpen értelmezendő: az illető csomópont jegyei megegyeznek az őt domináló csomópont jegyeivel. Esetünkben ez azt jelenti, hogy a mondat feje az ige, és a teljes mondat örökli a fej összes releváns jegyét (egyebek között azt, hogy van egy SUBJ (alanyi) funkciójú ágensi argumentuma). Az ö-szerkezetben található funkcionális egyenlőségek alapján hozzuk létre az f-szerkezetet. (24c) f-szerkezetét (25) mutatja. Amint arról korábban már volt szó, ez a szerkezet az alapvető grammatikai viszonyokat tükrözi, és egyáltalán nem fejezi ki azt, hogy a szóban forgó kifejezések „a felszínen” milyen sorrendben fordulnak elő (a sorrendiséget az ö-szerkezet érzékelteti).

#### 4.2. Szerkezeti és funkcionális fejek

Az LFG két fejtípust különböztet meg: a funkcionális és a szerkezeti fejet. Az előbbi a szemantikailag „tartalmas” fej, amelytől alapvetően a teljes szerkezet jelentése függ. Az utóbbi különböző grammatikai jegyeket fejezhet ki (amint azt alább a magyar „összetett állítmány” példájának segítségével látni fogjuk), szófaji kategóriája pedig nagyon gyakran meghatározza a teljes szerkezet kategóriáját.

Az esetek túlnyomó többségében a két fej egybeesik. Például az alábbi főnévi csoport feje egyszerre szerkezeti és funkcionális fej.



Akadnak azonban olyan szerkezetek, amelyeket úgy célszerű elemezni, hogy különböző elemek töltsék be bennük a két fej funkcióját. Ilyen szerkezeteket is tárgyalnak egyebek között a következő munkák: Bresnan (1982), Mohanan (1983), Ackerman (1986) és Simpson (1991). Bresnan (1982) nyomán Simpson (1991) rámutat, hogy az angol prepozíciós kifejezések alapvetően két nagy csoportba sorolhatók. Az egyik típusban a prepozíció a konstrukció szerkezeti és funkcionális feje. Szerkezeti fej, mert ő határozza meg a teljes kifejezés kategóriáját, és funkcionális fej, mert argumentumszerkezettel rendelkező predikátumként viselkedik, és azt a főnévi csoportot, amellyel együtt előfordul, argumentumként veszi magához. A másik típusban a prepozíció csupán szerkezeti fejként értelmezendő, mivel kategóriameghatározó (és esetjelölő) szerepet tölt be, de a teljes prepozíciós kifejezés funkcionális (szemantikai) feje a főnévi csoport (és azon belül annak a feje). Simpson (1991) hasonló módon elemzi az esetragos főneveket a warlpiri nyelvben. Elemzésében egy ragnak lehet pusztán kategóriameghatározó (és esetjelölő) funkciója (ilyenkor csak a szerkezeti fej funkcióját tölti be), vagy ezen túlmenően predikátumként is viselkedhet (azt a főnevet véve magához argumentumként, amelyhez hozzákapcsolódik). Ez utóbbi esetben a szerkezeti és a funkcionális fej szerepét is betölti.

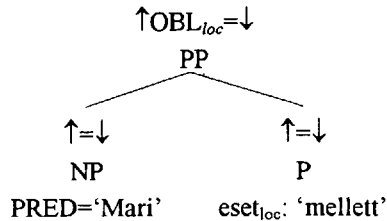
Ebben a tanulmányban a jelenség részletes tárgyalása és különösebb bizonyítási eljárás nélkül feltételezem, hogy a magyar névutós kifejezések az angol előjárós kifejezésekhez hasonlóan, a magyar esetragos főnevek pedig a warlpiri esetragos főnevekhez hasonlóan elemezhetők. Az egyszerűség kedvéért két magyar névutós kifejezés példáján mutatom be egy ilyen jellegű megközelítés lényegét.<sup>17</sup> Vessünk egy pillantást az alábbi mondatra!

<sup>17</sup>Az esetragos főnevek elemzése olyan további kérdéseket is felvet, amelyek részletezésére ebben a dolgozatban nincs lehetőség.

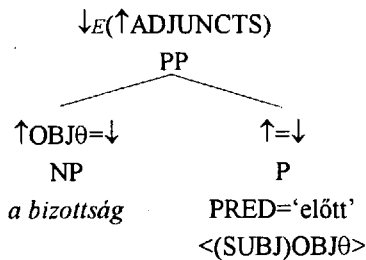
(27) a. János kiállt Mari mellett a bizottság előtt.

b. *kiáll*, V <SUBJ,OBL<sub>loc</sub>>

c. *Mari mellett*:



d. *a bizottság előtt*:



A mondat kétargumentumú predikátuma a *kiáll* ige, amely egy alanyi (SUBJ) és egy oblikvuszi (OBL) funkciót rendel argumentumaihoz. A *Mari mellett* kifejezésben a névutó természetes módon elemezhető esetjelölő szerkezeti fejként, amelynek a jelenlétét a *kiáll* igei predikátum írja elő, meghatározva azt, hogy második argumentumának a *mellett* névutós kifejezés formáját kell öltenie. Egy ilyen megközelítési mód mellett szól a következő párhuzam. A *kiáll*-éhoz hasonló jelentésű *megvéd* ige szintén kétargumentumú predikátum, de ő azt követeli meg, hogy második argumentuma tárgyesetet kapjon (vö. *János megvédte Marit a bizottság előtt*). Az *a bizottság előtt* kifejezés viszont nem argumentum, hanem csupán szabad határozói (adjunktumi bővítmény). Ebből következően az a lehetőség itt fel sem merülhet, hogy a névutónak a fölérendelt predikátum által előírt eset kifejezőjének kell lennie, hiszen szorosan vett szemantikai értelemben nincs is neki fölérendelt predikátuma. Ennek következtében az adjunktumi funkciójú esetragos főnévi vagy névutós kifejezésekben a rag vagy a névutó predikátumként (azaz szerkezeti és funkcionális fejként) értelmezendő. (27c)-ben a főnévi csoport csomópontja fölött is és a névutó fölött is a  $\uparrow=\downarrow$  jelet találjuk. Ez úgy értelmezendő, hogy mindkét elem fejként viselkedik. Onnan tudjuk, hogy a *Mari* főnévi csoport tölti be a funkcionális fej szerepét, hogy a kettő közül ez az elem rendelkezik szemantikai (PRED) jeggyel, míg a másik a kifejezés kategóriáját és esetét határozza meg (különösebb szemantikai töltés nélkül). Ezzel szemben (27d)-ben a névutó a predikátum (azaz a szerkezeti és funkcionális fej), és *a bizottság* ennek a predikátumnak argumentuma.

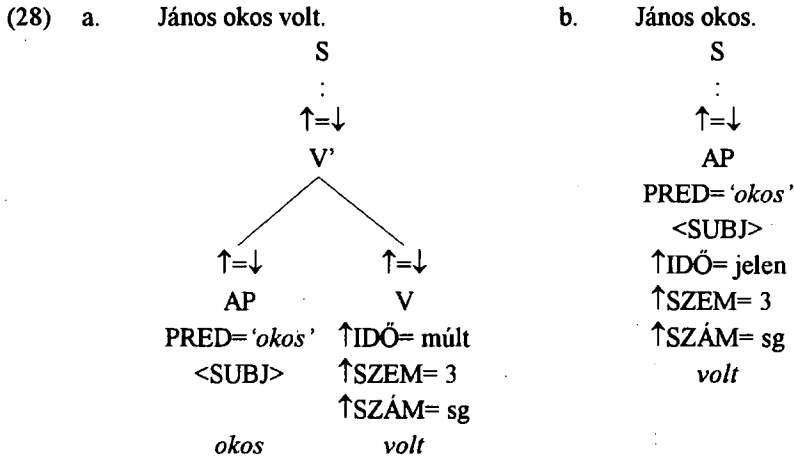
Az e dolgozatban körvonalazandó megközelítési mód a szerkezeti és a funkcionális fejnek az imént taglalt megkülönböztetését fogja kiaknázni. Mielőtt azonban a

*való*-val foglalkoznék, röviden vázoló, hogy Ackerman (1986) alapján hogyan lehet a *van* létigével összetett állítmányt alkotó főnévi és melléknévi predikátumokat kezelni.

#### 4.3. A *van* mint szerkezeti fej

Ackerman (1986) részletes és rendszeres leírását adja a *tud* típusú magyar segédigéknek a szerkezeti és funkcionális fejek megkülönböztetését alkalmazva. Azt is megemlíti futólag, hogy azon szerkezetek egyikét, amelyekben a *van* ige előfordul, hasonlóképpen lehetne elemezni. Az alábbiakban röviden bemutatom, hogy mire utalhatott.

Vessük össze (28a)-t és (28b)-t! (28a) a funkcionális fej ~ szerkezeti fej szembenállás tipikus esetének tűnik. Természetes módon feltételezhetjük, hogy a melléknévi kifejezés (AP) a mondat funkcionális feje, míg a létige (V) a szerkezeti fej, amely az igeidő, szám és személy jegyeket hordozza. (28a)-nak ezt az elemzését nagy mértékben alátámasztja (28b), amely arra példa, hogy bizonyos esetekben (amikor az igei jegyeknek jelen időt, egyes szám harmadik személyt kellene jelölniük) a melléknévi kifejezés mind a funkcionális, mind a szerkezeti fej<sup>18</sup> szerepét betöltheti.<sup>19</sup>



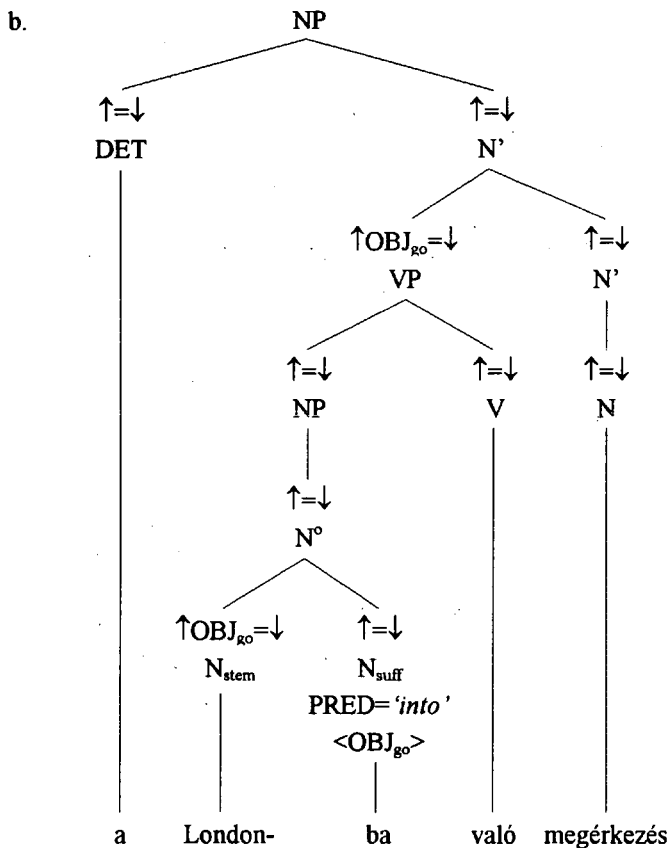
<sup>18</sup>A (28)-ban található reprezentációkból egyértelműen kitűnik, hogy ebben a megközelítésben egy elem, esetünkben a V (28a) és az AP (28b), akkor is betöltheti a szerkezeti fej szerepét, ha az illető szerkezet kategóriája (S) eltér e fej kategóriájától. E kérdés részletes taglalására ebben a dolgozatban nincs lehetőség.

<sup>19</sup>Természetesen mondhatja azt valaki, hogy ezek a nyelvészeti intuíciónak és empirikus általánosításoknak már régen benne vannak a nyelvészeti köztudatban az igei, igei-névszóvi és a névszóvi állítmányfajták közötti megkülönböztetés formájában. Ez valóban így van, ám ezeknek az általánosításoknak a nyelvtan egészét érintő elméleti és formai következményeit (olyan szempontból, amelyet a generatív grammatika általános elvei diktálnának) az ilyen megközelítések nemigen vizsgálják. Például nem vezetik be következetesen a funkcionális és szerkezeti fej közötti megkülönböztetést (vagy valami ehhez hasonló eljárást), az esetragos főnevek és a névutós kifejezések kétféle értelmezési lehetősége pedig náluk fel sem merül.

## 4.4. A való mint szerkezeti fej

Az imént ismertetett funkcionális ~ szerkezeti fej közötti megkülönböztetés alapján a *való*-s szerkezeteknek a következő elemzésére teszek javaslatot. Az ilyen ki-fejezésekben a *való* tölti be a szerkezeti fej szerepét, míg az esetragos főnévi csoport vagy névutós kifejezés a funkcionális fej szerepét.<sup>20</sup> Nézzünk egy egyszerű példát!

(29) a. a Londonba való megérkezés



A teljes főnévi csoport feje a *megérkezés* főnév. Ennek a kétargumentumú deverbális predikátumnak az oblikvuszi (OBL<sub>go</sub>) argumentumát a *való*-s szerkezet fejezi ki, amelyen belül a *való* a szerkezeti fej, míg *Londonba* a funkcionális fej. Ez utóbbi kifejezésben a rag tölti be a predikátum szerepét, a *London* főnév pedig az argumentumét.

Ahhoz, hogy elő tudjuk állítani a *való*-s szerkezeteket a főnévi csoporton belül, mindössze az igevek generálására vonatkozó frázis-struktúra szabályokhoz rendelt

<sup>20</sup>A korábban elmondottak értelmében ezeknek a főnévi vagy névutós csoportoknak természetesen megvan a belső szerkezetük a maguk szerkezeti és funkcionális fejével.

funkcionális egyenlőségekhez kell egy alternatív változatot hozzátenni. Normális esetben a következő funkcionálisan annotált szabály működik:

$$(30) \quad \begin{array}{ccc} \text{VP} & \rightarrow & \text{NP/PP*} \quad \text{V} \\ & & \uparrow\text{G}=\downarrow \quad \uparrow=\downarrow \end{array}$$

Ez a szabály hozza létre az alábbi főnévi csoport igeneves szerkezetét.

$$(31) \quad \text{a Mária könyvét olvasó fiú}$$

Az igenév az igeneves szerkezet szerkezeti és funkcionális feje, a *Mária könyvét* főnévi csoport pedig ennek a predikátumnak a tárgyi funkciójú argumentuma.<sup>21</sup>

A (30)-ban látható  $\uparrow\text{G}=\downarrow$  annotáció mellett alternatív lehetőségként a  $\uparrow=\downarrow$  annotációt is meg kell adnunk, vö.:

$$(32) \quad \begin{array}{ccc} \text{VP} & \rightarrow & \text{NP/PP*} \quad \text{V} \\ & & \uparrow=\downarrow \quad \uparrow=\downarrow \end{array}$$

Ilyen módon könnyedén előállíthatjuk a *való-s* szerkezeteket. Ha a  $\uparrow=\downarrow$  egyenlőséget rendeljük az NP/PP konstituenshez, akkor sem kell külön kikötnünk, hogy a két  $\uparrow=\downarrow$  annotációjú kifejezés közül melyik a funkcionális fej, mert az LFG általános elvei ezt egyértelművé teszik. Elméletileg három lehetőség van.

1. Az igenév (V) rendelkezik a szemantikai (PRED) jeggyel. Kategóriájánál fogva a szerkezeti fej szerepét tölti be, a PRED jegy révén pedig a funkcionális fej szerepét is. Ebben az esetben az NP/PP konstituens alatti  $\uparrow=\downarrow$  egyenlőség értelmezhetetlen lenne, hiszen ezt a kifejezést sem szerkezeti, sem funkcionális értelemben nem tekinthetjük az igeneves szerkezet fejének. Ilyenkor csakis az igenév argumentuma vagy adjunktuma lehet, és mint olyan, a következő két annotáció valamelyikét kell megkapnia:  $\uparrow\text{G}=\downarrow$  vagy  $\downarrow\text{E}(\uparrow\text{ADJUNCTS})$  – és semmiképpen nem a  $\uparrow=\downarrow$  egyenlőséget.

2. Az igenév (V) is és az NP/PP kifejezés is rendelkezik a teljes igenévi kifejezés szempontjából releváns PRED jeggyel, ami a fentebb elmondottak alapján azt jelentené, hogy két funkcionális feje van az igeneves szerkezetnek. Egy ilyen értelmezést a klasszikus LFG elvei nem tesznek lehetővé, mivel nem engedik meg, hogy egy kifejezés PRED jegyének az értéke két különböző érték egyesítése révén álljon

<sup>21</sup> A szabály előírja, hogy az igenévi predikátum argumentumainak is és adjunktumainak is meg kell előzniük az igenevet. A csillag az annotációban azt jelzi, hogy tetszőleges számú bővítmény előzheti meg az igenévi fejet – beleértve azt az esetet is, amikor nincs bővítmény. Az adjunktumi bővítmények annotációja egyébként eltér az argumentumokra vonatkozott, (32)-ben megadott jelöléstől, de ez most számunkra lényegtelen részletkérdés.



össze.<sup>22</sup> Ezzel magyarázhatjuk meg egyebek között azt, hogy miért elfogadhatatlan az alábbi példa.

(33) \*a Londonba érkező megérkezés

Ha azt tételezzük fel, hogy a *Londonba* főnév is és az *érkező* igenév is az igenévi kifejezés funkcionális feje, tehát mindkettőhöz egy-egy  $\uparrow=\downarrow$  egyenlőséget és egy-egy PRED jegyet rendelünk, akkor az a helyzet áll elő, hogy az igenévi kifejezés PRED jegyének nem tudunk egyedi értéket tulajdonítani, mert a főnév „-ba” értékét és az igenév „érkező” értékét egyesítenünk kellene, és ez az LFG-ben nem lehetséges.

3. Bár mindkét elem, az igenév (V) is és az NP/PP kifejezés is a  $\uparrow=\downarrow$  egyenlőséget kapja, csak az utóbbi rendelkezik PRED jeggyel is. Könnyű belátni, hogy ez az egyedül elfogadható megoldás a három elméleti lehetőség közül, és éppen ez az, amelyet a *való*-s szerkezetek leírásához segítségül kívántunk hívni.

Úgy vélem, hogy ennek a megközelítésnek az az egyik legelőnyösebb tulajdonsága, hogy természetes és elméletileg kielégítő módon tudja biztosítani, hogy egy igéből képzett főnév és annak a *való*-s szerkezetbe ágyazott argumentuma „megtalálják egymást”, vagyis hogy az utóbbit úgy tudjuk értelmezni, mint az előbbi argumentumát annak ellenére, hogy a *való* közéjük ékelődik.

## 5. Záró gondolatok

Ebben a tanulmányban először röviden kimutattam, hogy a magyar főnévi csoportokban található *való*-s kifejezések három alapvető informális elemzési lehetősége közül az a legmeggyőzőbb, amely argumentumszerkezet nélküli (vagyis elhomályosult) igenévnak tekinti a *való* elemet, majd vázoltam, hogy ezt az általánosítást hogyan lehet elméletileg kielégítő módon megragadni az LFG keretében. A megoldás lényege, hogy a *való* a *való*-s kifejezés szerkezeti feje, míg a vele összekapcsolt ragos főnév vagy névutós kifejezés a funkcionális fej szerepét tölti be.

Ha elfogadjuk az itt javasolt megoldást, akkor a következő elvi kérdés vetődik fel. Kimerül-e a tipikus jelzősítő elemek szerepe abban, hogy formailag jelzővé alakítanak bizonyos oblikvuszi alakú kifejezéseket? Ha ugyanis szerkezeti fejként csak ez a szerepük, akkor az f-szerkezetben meg sem jelenhet az az információ, amelyet ők rögzítenek, hiszen ebben a szerkezetben a szófaji kategória-megjelölésnek nincs helye. Úgy vélem, hogy annak ellenére, hogy nem fejeznek ki tipikus igei jellemzőket (idő, szám, személy stb.) a kategória-váltó funkción túlmenően a legproduktívabb jelzősítő

<sup>22</sup>A releváns általánosítás a következő: egy szerkezet bizonyos jegyének az értékét a szerkezet különböző elemeinek értékét egyesítve is meghatározhatjuk (például egy mondat igeidejére, az alany számára és személyére vonatkozó információkat esetleg több különböző helyen is kódolhatjuk, és ezeket az információkat egyesíthetjük – hacsak nem mondanak ellent egymásnak), de ez nem vonatkozik a szemantikai (PRED) jegy értékére. Ez nem lehet egyesítéssel meghatározni, ennek mindig egyedi, egy helyen kódolt értéknek kell lennie.

elemek további fontos (szemantikai) jegyeket is hordoznak, és így ezeknek a jegyeknek az f-szerkezetben való jelenlétét ők biztosítják. E jegyeknek azért kell az f-szerkezetben megjelenniük, mert ez a szerkezet szolgáltatja a bemenetet a szemantikai értelmező komponens számára.

A következő szemantikai jegyekről van szó. A jelzősítő elemek feladata annak megjelölése is, hogy a velük összekapcsolt oblikvuszi kifejezés milyen (aspektuális) jegyű főnevekkel egyeztethető össze. Az alapvető szembenállás az esemény és a nem esemény jelentésű főnevek között van. Az előbbi kategóriában további osztályozási szempont, hogy a deverbális főnév által ábrázolt szituáció dinamikus-e vagy sem, és ha igen, akkor előidejűséget érzékeltet-e a mondat ragozott igéje által kifejezett szituáció idejéhez (vagy a beszédidőhöz) viszonyítva vagy sem. Ezek alapján a szempontok alapján a tipikus jelzősítő elemeket a következőképpen jellemezhetjük.

(34)	-i	[± esemény]	[± dinamikus]	[± előidejű]
	való	[+ esemény]	[± dinamikus]	[± előidejű]
	történő	[+ esemény]	[+ dinamikus]	[± előidejű]
	történt	[+ esemény]	[+ dinamikus]	[+ előidejű]

Tekintettel arra, hogy a (34)-ben található jegyegyüttesek értelmezése e dolgozat gondolatmenete és megállapításai alapján nyilvánvaló, (35)-ben csak a *történő* és a *történt* szembenállására adok példát.

- (35) a. Jánosnak a tegnapi ebéd után történő felszólalásáról még ma is sokat beszélgetnek.  
 b. Jánosnak a tegnapi ebéd után történő felszólalását mindenki feszülten hallgatta.  
 c. Jánosnak a tegnapi ebéd után történt felszólalásáról még ma is sokat beszélgetnek.  
 d. \*Jánosnak a holnapi ebéd után történt felszólalásáról sokat fognak beszélgetni.

## IRODALOM

- Ackerman, Farrell 1986: *Miscreant Morphemes: Phrasal Predicates in Ugric*, doktori értekezés, kézirat, Berkeley, University of California.  
 Bresnan, Joan szerk. 1982: *The Mental Representation of Grammatical Relations*, Cambridge, MIT Press.  
 É. Kiss Katalin 1987: Is the VP universal?, in Kenesei István szerk.: *Approaches to Hungarian 2*, Szeged, JATE, 13–85.

- Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk. 1980–1985: *Nyelvművelő Kézikönyv I–II*, Budapest, Akadémiai.
- Grimshaw, J. 1990: *Argument Structure*, Cambridge, MIT Press.
- Kertész M. 1914: Finnugor jelzős szerkezetek, *Nyelvtudományi Közlemények* 43, 1–101.
- Laczkó Tibor 1990: On 'adjectivalized' arguments and adjuncts of derived nominals: a lexical-functional approach, in Kenesei István szerk.: *Approaches to Hungarian* 3, Szeged, JATE, 123–145.
- Laczkó Tibor 1992: Complex predicates and derived nominals in Hungarian – A case of lexical incorporation, *MIT Working Papers in Linguistics* 16, 57–72.
- Laczkó Tibor 1995: On the status of *való* in adjectivalized constituents in Hungarian NPs, in Kenesei István szerk.: *Approaches to Hungarian* 5, Szeged, JATE, 125–152.
- Mohanan, K. P. 1983: Move NP or lexical rules? Evidence from Malayalam causativisation, in Levin, L.–M. Rappaport–A. Zaenen, szerk. 1983: *Papers in LFG*, Bloomington, Indiana University Linguistic Club, 47–111.
- Rácz Endre szerk. 1976: *A mai magyar nyelv*, Budapest, Tankönyvkiadó.
- Simonyi Zsigmond 1913: *A jelzők mondattana*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.
- Simpson, J. 1991: *Warlpiri morpho-syntax: A Lexicalist Approach*, Dordrecht, Kluwer.
- Szabolcsi Anna 1987: Functional categories in the noun phrase, in Kenesei István szerk.: *Approaches to Hungarian*, 2, Szeged, JATE, 167–189.
- Szabolcsi Anna 1990: Suppressed or PRO subjects? The argument structure of event nominals in Hungarian, in Kenesei István szerk.: *Approaches to Hungarian* 3, Szeged, JATE, 147–181.
- Szabolcsi Anna 1994: The noun phrase, in Kiefer Ferenc–É. Kiss Katalin szerk.: *The structure of Hungarian. Syntax and Semantics Series*, New York, Academic Press.
- Szabolcsi Anna–Laczkó Tibor 1992: A főnévi csoport szerkezete, in Kiefer Ferenc szerk.: *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*, Budapest, Akadémiai, 179–298.
- Tompa József szerk. 1961–1962: *A mai magyar nyelv rendszere I–II*, Budapest, Akadémiai.

---

## THE USE OF *VALÓ* IN HUNGARIAN NOUN PHRASES

TIBOR LACZKÓ (KLTE)

The paper offers an outline of a new approach, within the framework of Lexical-Functional Grammar (LFG), to *való* constituents in Hungarian noun phrases. After a short overview of the major types of previous accounts, which it claims to be rather vague or too informal or hardly tenable, and after a brief introduction to the aspects of LFG directly relevant to the analysis to be proposed, it argues that in the expression type in question *való* is the structural head, while the oblique phrase is the functional head of the constituent. This approach is fully compatible with the architecture of LFG. One of its most favourable aspects is that it ensures in a principled way that the predicate expressed by the deverbal noun head and its argument “embedded” in the *való* expression will “find each other”.